



Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

SEPTEMBER 2016

**VISUELE KUNS V1
MEMORANDUM**

PUNTE: 100

Hierdie memorandum bestaan uit 21 bladsye.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

Lees die volgende instruksies aandagtig deur voordat met die nasien begin word:

1. Die memorandum bestaan uit AGT vrae. Kandidate moes enige VYF vrae vir 'n totaal van 100 punte beantwoord.
2. Dit is BAIE BELANGRIK dat voorsiening gemaak word vir die kandidate in baie gevalle:
 - Kandidate moet krediet ontvang as hulle hul eie menings en idees in antwoorde gee.
 - Krediet moet ook aan laterale denke gegee word.
 - Argumente en stellings moet goed beredeneer en gemotiveer word deur na spesifieke faktore te verwys.
3. Vrae en onderafdelings van vrae moet duidelik en korrek genommer wees. Kolpunte ('Bullets') dien gewoonlik as riglyne om kandidate te help om hul antwoord te struktureer.
4. Inligting en kunswerke wat in een antwoord bespreek is, mag nie krediet kry as dit in ander antwoorde herhaal word nie, maar kruisverwysings tussen kunswerke is toelaatbaar.
5. Kandidate moet die naam van die kunstenaar en die titel van elke kunswerk noem, waar van toepassing.
6. Kandidate mag beide twee- en driedimensionele kunswerke in enige antwoord bespreek, waar van toepassing.
7. *Onthou dat baie kandidate hierdie voorbeelde sal bespreek, terwyl hulle dit nog nooit gesien het nie. Nasieners kan daarom nie feitelike, akademiese inligting verwag nie. Hulle moet uit hul eie ervarings, kulture en interpretasies van die kunswerke put, binne die konteks van die vraag. Daarom moet nasieners onbevooroordeeld en buigbaar wees in die nasienproses.*

ALGEMENE INLIGTING VIR NASIENERS

- Hierdie memorandum moet as 'n riglyn vir nasieners sowel as 'n onderrigmiddel dien. Daarom is die memorandum vir sekere vrae in groter diepte behandel sodat die materiaal as onderrigmiddel gebruik kan word. Ander dele van die memorandum kan slegs 'n voorgestelde gids wees.
- LET WEL: Nasieners word aangemoedig om kandidate te beloon vir wat hulle weet, eerder as om hulle te straf vir wat hulle nie weet nie.
- Alhoewel die inligting vir die vrae puntsgewys gegee word, moet kandidate in opstel-/paragraafformaat skryf en hul inligting op 'n holistiese wyse bespreek.
- Kandidate moet alle vrae in VOLSINNE of PARAGRAWE beantwoord, volgens die vereistes van elke vraag. Puntsgewyse antwoorde sal nie volpunte behaal nie.

RIGLYNE:

Daar word van die kandidaat om die volgende te demonstreer:

- Om enige VYF vrae vir 'n totaal van 100 punte beantwoord.
- Vrae en onderafdelings moet duidelik en korrek genommer wees.
- Inligting wat alreeds in 'n vraag bespreek is, moet nie herhaal word nie. As dit herhaal word, word punte toegeken slegs vir die eerste keer toegeken. Kruisverwysing na kunswerke is toelaatbaar.
- Antwoorde sal in volsinne en paragrawe wees, volgens die instruksies by elke vraag. Puntsgewys SAL slegs minimale punte te verdien.
- Die gebruik van korrekte kunsterminologie.
- Die gebruik en implementering van **visuele ontleding** en **kritiese denke**.
- **Skryf-** en **navorsingsvaardighede** binne 'n **geskiedkundige** en **kulturele konteks**.
- Plasing van spesifieke voorbeelde in 'n **kulturele, sosiale** en **historiese konteks**.
- 'n Begrip van eienskappe / eienaardige kreatiewe styl.
- Die identifisering van die **professionele praktyk** van plaaslike kunstenaars.

Daar word verwag dat die merker om die volgende te demonstreer:

- Die aanvaarding van gemotiveerde beredenering binne die konteks van die vraag.
- Hou in gedagte inligting wat reeds hierbo in 'n paar van die vrae verskaf is.
- Om te merk volgens riglyne om die kandidate wat hierbo verskaf word.
- Om te erken dat hierdie memorandum is om te dien as beide 'n riglyn vir nasieners sowel as 'n onderrigmiddel. Om hierdie rede die inligting vir 'n paar antwoorde is in meer diepte en inligting met betrekking tot ander antwoorde, kan bloot voorgestelde riglyne wees.
- Om leerders te beloon vir wat hulle weet, eerder as om hulle te diskrediteer vir dit wat hulle nie ken nie.
- Om te verwys na die Visuele Kunste SAG dokument matriks (p.24) as riglyn om vlakke van prestasie te bepaal. (Sien volgende bladsy.)

LET WEL:

- Onthou dat baie kandidate sal hierdie voorbeelde bespreek alhoewel hulle dit nog nooit gesien het nie. Merkers kan dus nie dat feitelike akademiese inligting verwag nie. Hulle moet neem uit hul eie ervarings, kulture en interpretasies van die kunswerke, binne die konteks van die vraag. Daarom moet merkers onbevooroordeeld wees en buigsaam in die merkproses wees.

PRESTASIE-KODE	LEERUITKOMS 4: VISUELEKULTUUR-STUDIES
7 Uitstekend 80–100%	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstreer uitstekende vermoë om kunswerke in verhouding met hul kulturele, sosiale, politiese en historiese kontekste te analiseer en daarop kommentaar te lewer. • Toon uitstekende vermoë in die gebruik van gepaste Visuele Kuns-terminologie. • Demonstreer uitstekend ontwikkelde skryf- en navorsingsvaardighede in die studie van kuns. • Toon buitengewone insig en begrip en gebruik uiteenlopende benaderings.
6 Verdienstelik 70–79%	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstreer 'n goed ontwikkelde vermoë om kunswerke in verhouding met hul kulturele, sosiale, politiese en historiese kontekste te analiseer en daarop kommentaar te lewer. • Toon uitstekende vermoë in die gebruik van gepaste Visuele Kuns-terminologie. • Demonstreer hoogs ontwikkelde skryf- en navorsingsvaardighede in die studie van kuns. • Toon uitstekende insig en begrip.
5 Substansieel 60–69%	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstreer substansiële vermoë om kunswerke in verhouding met hul kulturele, sosiale, politiese en historiese kontekste te analiseer en daarop kommentaar te lewer. • Toon gemiddelde vermoë in die gebruik van gepaste Visuele Kuns-terminologie. • Demonstreer bedrewe skryf- en navorsingsvaardighede in die studie van kuns. • Toon 'n redelik goeie vlak van insig en begrip.
4 Gemiddeld 50–59%	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstreer gemiddelde vermoë om kunswerke in verhouding met hul kulturele, sosiale, politiese en historiese kontekste te analiseer en daarop kommentaar te lewer. • Toon gemiddelde vermoë in die gebruik van gepaste Visuele Kuns-terminologie. • Demonstreer bedrewe skryf- en navorsingsvaardighede in die studie van kuns. • Toon 'n redelik goeie vlak van insig en begrip.
3 Bevredigend 40–49%	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstreer bevredigende vermoë om kunswerke in verhouding met hul kulturele, sosiale, politiese en historiese kontekste te analiseer en daarop kommentaar te lewer. • Toon bevredigende vermoë in die gebruik van gepaste Visuele Kuns-terminologie. • Demonstreer bevredigende skryf- en navorsingsvaardighede in die studie van kuns. • Toon 'n bevredigende vlak van insig en begrip.
2 Elementêr 30–39%	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstreer slegs 'n basiese vermoë om kunswerke in verhouding met hul kulturele, sosiale, politiese en historiese kontekste te analiseer en daarop kommentaar te lewer. • Toon beperkte vermoë in die gebruik van gepaste Visuele Kuns-terminologie. • Demonstreer basiese skryf- en navorsingsvaardighede in die studie van kuns. • Toon 'n elementêre vlak van insig en begrip.
1 Nie behaal nie 0–29%	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstreer 'n geringe of geen vermoë nie om kunswerke in verhouding met hul kulturele, sosiale, politiese en historiese kontekste te analiseer en daarop kommentaar te lewer. • Toon uiters beperkte vermoë in die gebruik van gepaste Visuele Kuns-terminologie. • Demonstreer beperkte skryf- en navorsingsvaardighede in die studie van kuns. • Toon min of geen begrip of insig nie.

VRAAG 1**DIE STEM VAN OPKOMENDE KUNSTENAARS**

Suid-Afrikaanse swart en blanke kunstenaars het tydens die vroeë en middel twintigste eeu gesukkel om formele kunsopleiding te bekom. Ten spyte daarvan het hierdie opkomende kunstenaars werk van 'n hoë kwaliteit geproduseer, waarvan vele kommentaar gelewer het op hul daaglikse lewens en die gemeenskap waarvan hul deel was.

- 1.1 Kies TWEE kunswerke uit FIGUUR 1a, FIGUUR 1b en FIGUUR 1c en verduidelik in twee aparte paragrawe hoe die kunstenaars se werke op daaglikse lewe in hul gemeenskap kommentaar lewer.

Verwys na die volgende:

- Komposisie
- Toepassing van kunselemente
- Medium en tegniek
- Sigbare invloed op styl
- Leefstyl atmosfeer

In FIGUUR 1a:

Komposisie: Die kyker neem die Zoeloe-man se portret (kop en skouers) van 'n skuins aangesig waar. Die kyker het geen oogkontak met die ou man nie en daar kan van sy postuur afgelei word dat hy met 'n ongesiene persoon na regs, in geselskap verkeer. Die figuur is sentraal geplaas en met warm kleure soos geel, rooi en aardse bruine delikaat geverf. Gesien teen die agtergrond van die plat, koel romerige ligbruins is die ou man die fokuspunt.

Kunselemente:

Kleur: Warm aardse bruine gee 'n Afrika gevoel aan die kunswerk.

Lyn: Sagte, fyn en delikate lyne definieer die vorm, terwyl dit ook tekstuur verleen om die natuurlikheid van die figuur te verbeter. Dit laat die kyker tot die gevolgtrekking kom dat die kunstenaar gebruik gemaak het van 'n lewende model.

Vorm: Die postuur verleen drie-dimensionaliteit aan die figuur en maak dat die voorgestelde kenmerke meer natuurlik en realisties vertoon.

Medium en Tegniek: Waterverf

Kwashale vertoon egalig. Daar is 'n egalige integrasie van toon wat bydra tot die definisie van die kleed en gelaatstrekke.

Invloed op Styl: Westerse invloed – Naturalisme

Leefstyl atmosfeer: Rustig en kalmeerend – Landelike omgewing

Gerard Bhengu was 'n kunstenaar bekend vir realistiese uitbeeldings van die inheemse kultuur en lewe van 'n Zoeloe. Hy was aangemoedig om sy natuurlike vaardighede te ontwikkel, maar het gesukkel om kuns te studeer weens die gebrek aan geleenthede as gevolg van Apartheid. Die kunswerk in FIGUUR 1a is portret van 'n Zoeloe-man, wat met waterverf gedoen was. Hy het waterverf as medium die meeste gebruik en het sy kleurgebruik tot sepia (swartbruin) beperk omdat hy dit nie kon bekostig om ander kleure te koop nie. Sy tegniek word beskou as konserwatiewe naturalisme (Westerse invloed) maar die unieke aspek van sy werk kan in die onderwerp bespeur word.

In FIGUUR 1b Dumile Feni. *Father teach me how to pray*. Contè-kryt op papier:

Komposisie: Die komposisie is oorwegend 'n vertikale struktuur. Hiermee word die pa (aan die bopunt) se krag en gesag oor die kind (aan die onder kant) bevestig. Omdat die werk uit twee tonele bestaan is daar geen sentrale fokuspunt nie. Die boonste toneel beeld 'n breë voorstelling van 'n ontevrede gesin uit. Die onverantwoordelike (half aangetrek) wie die baba se melk drink. Die ma wat afwesig is en die koei in haar plek los net om deur die pa misbruik te word. Die onderste toneel beeld die seun uit wat probeer bid om die saak te beredder maar nie weet hoe nie. Vandaar die titel, '*Father teach me how to pray*' (*Vader leer my om te bid.*)

Kunselemente:

Sterk toonwaardes is aangewend en dit beklemtoon sekere aspekte van die kunswerk, soos figure en diere.

Sterk ekspressiewe lyn word gebruik om die verwronge vorms uit te beeld. Dit gee aanleiding tot 'n gevoel van chaos.

Tegniek: Werk met grafiese kuns in monochromatiese kleure. Die kunstenaar het die vermoë en visie om die bepaalde in die universele te omskep, met contè-kryt op papier. Skerp kontras tussen donker skaduwee en wit areas beklemtoon die figure en skep 'n droomagtige kwaliteit.

Invloed op styl:

- Cecil Skotnes het hom voorgestel aan die medium 'contè' en het hom gehelp om sy tekenstyl te ontwikkel.
- Surrealisme – spontaan uitgevoer volgens die kunstenaar se gedagtes en beelde uit sy onderbewussyn. Dit bly steeds verstaanbaar en het betekenis vir die kyker.

Leefstyl atmosfeer: Die inhoud van die tekeninge is gebaseer op sosiale realisme wat hoofsaaklik die sosiale omstandighede en probleme van die Swart man in stedelike Suid-Afrika aanspreek. Dit besit die kwaliteite van 'n droomagtige verhaal.

Feni se ekspressiewe vermoë is uniek en kragtig. Hy was daartoe in staat om sy onmiddellike omstandighede te oorkom deur uit te beeld wat hy ondervind het op 'n universeel verstaanbare wyse wat sy begrip van menslike lyding uitbeeld.

Westerse invloed: Surrealisme

FIGUUR 1c George Pemba – New Brighton Port Elizabeth 1977 – olie op doek:

Komposisie: Pemba het na hierdie stedelike landskap gekyk vanaf 'n posisie in die middel van die straat, op wat voorkom soos 'n eiland. Dit begin van naby en strek in die verte in. Baie mense is met 'n sy-aansig geveer of met hul rug na die kunstenaar asof hul besig is met hul daaglikse take, onbewus van die oë op hulle. Meeste van die komposisie is gevul met die straat en huise, mense is die naaste aan die kyker in die voorgrond. Die ligblou horison ly 'n mens se oog na die stad in die verte.

Kunselemente:

Gebruik van helder kleure:

- Die kontras van warm en koud dra by tot die lewendige gevoel van die gemeenskap.
- Diagonale lyn by die mense skep die idee van beweging.
- Die gebruik van liniêre perspektief met die huise skep diepte; Die plasing en groottes van die figure skep ook diepte.

Tegniek: Pemba gebruik sigbare kwasmerke wat bydra tot die drie-dimensionaliteit van vorms soos bome, bosse en figure. Hy wend verf in egalige tekstuur aan en gebruik kwasmerke om rondheid in die vorms te skep.

Sigbare Invloed op styl:

- Professor Austin Winter Moore van Rhodes Universiteit
- Dorothy Kay met haar naturalistiese en realistiese
- Gerard Sekoto en Koenakeefe Mohl het hom beide aangepor om 'n voltydse kunstenaar te word en op meer aandag aan sy onmiddellike omgewing te skenk.
- Impressionisme – Pemba som sy skildery op volgens wat hy gesien het en beleef het.

Leefstyl atmosfeer: Alledaagse township toneel waar hy meeste van sy lewe gewoon het, besig en vol energie.

Punte moet toegeken word vir volgende: dat die inhoud van al drie die kunswerke die alledaagse lewe in Suid-Afrika is.

- 1.2 *Kies TWEE bekende Swart Suid-Afrikaanse kunstenaars, wie jy bestudeer het en wie se werk sosiale/ekonomiese kommentaar lewer. Skryf 'n opstel van 1–1½ bladsye waarin jy EEN van elke kunstenaar se werke bespreek.*

Jou bespreking moet die volgende insluit:

- *Name van kunstenaars en werke*
- *Inspirasie en invloede op hul werk*
- *Inhoud*
- *Komposisie, tegniek en styl*
- *Evalueer die suksesvolheid van die werk as kommentaar*

Die bespreking van die kunstenaar se werk as ook die leerder se interpretasie van die sukses (volgens tema) daarvan is belangrik.

Ken punte vir elkeen van die werke as volg toe: 5 + 5

(10)
[20]

VRAAG 2**SUID-AFRIKAANSE KUNSTENAARS BEÏNVLOED DEUR AFRIKA- EN/OF INHEEMSE KUNSVORMS**

Deur die eeue heen beïnvloed Afrika- en inheemse kuns die wêreld deur: landskappe, godheid beeldjies en primitiewe maskers. Hierdie kunsvorme het aanleiding gegee tot nuwe kunsbewegings onder andere, Kubisme en Stedelike kuns.

- 2.1 Hou die bogenoemde in gedagte en skryf 'n kort opstel of twee paragrawe waarin jy FIGUUR 2a en FIGUUR 2b analiseer en interpreteer om te bewys dat die kunstenaars suksesvol was met die vaslê van die 'gees' van Afrika in 'n nuwe/ander konteks.

Verwys na die volgende:

- Media en tegniek
- Komposisie
- Simbole
- Kleur
- Inhoud

FIGUUR 2a:

Media En Tegniek: Swart en wit fotografie

Komposisie: Driehoekige komposisie. Figure sentraal as fokuspunt geplaas.

Simbole: Graffiti op mure beeld armoede onder Afrikaners uit; Maskers is 'n Afrika invloed.

Kleur: Swart en wit kan verwys na dit wat vergete is of dit wat nie gesien kan word nie. Dit kan ook verwys na die kontemporêre siening van Afrika-identiteit: wat eerder 'n gevoel bewustyd is. Sodoende behou wit en swart mense wat in Afrika gebore is en hier erk, hul Afrika-identiteit.

Inhoud: Die vergete en ongesiene arm, blanke Afrikaner in landelike Suid-Afrika.

Die Antwoord Reeks. Roger Ballan gebruik swart en wit fotografie om sekere eienskappe van die wit Afrikaner se lewe in armoedige landelike gebiede uit te beeld. Die figure in die foto dra "primitiewe" maskers en die graffiti stel rotstekeninge voor. Dit beklemtoon die primitiewe leefwyse in landelike Suid-Afrika.

FIGUUR 2b: Irma Stern, *Pondo Woman (Pondo-vrou)*, 1929, olie op doek:

Media en tegniek: Olieverf op doek, gebruik van los kwashale, lewendige gevoel

Komposisie: Driehoekige komposisie; vroulike figuur sentraal geplaas as fokuspunt.

Simboliek: Tradisionele Afrika klere en juwele

Kleur: Baie gebruik van geel en bruin (word gesien as stroef)

Inhoud: Pondo-vrou wat sit en dink

(6)

Die werk *Pondo Woman* is 'n voorbeeld van 'n figuurstudie waarin die vereenvoudigde gesigskenmerke, haarstyl, dekoratiewe kralewerk en tradisionele klere die uitbeelding van die vrou oorheers. Dit verteenwoordig 'n tipe in plaas van die individu. Die houding van die vrou is na 'binne gekeer'. Sy is peinsend, asof sy rustend is, of besig is om te dagdroom. Die feit dat die vrou afkyk, skep 'n versperring tussen haar en die kyker, haar persoonlikheid word verberg en gevolglik dra dit by tot die stereotipiese weergawe van die vrou. Soos meeste van haar portret- en figuurstudies het Stern die onderwerp sentraal in die komposisie geplaas. Dit is soortgelyk aan Westerse portrette. Die invloed van Duitse Ekspressionisme is duidelik te bespeur, veral met die kaal figuur en die besige agtergrond.

2.2 Verwys na FIGUUR 2c. In ongeveer Bespreek Andries Botha se werk met *spesifieke fokus op die volgende:*

- *Toepassing van formele kunselemente*
- *Tema/boodskap*
- *Stemming (gevoel) met betrekking tot Afrika*

Die olifant-trop installasie by Panne-strand in België is gemaak van 14 verskillende soorte hout wat in KwaZulu Natal gekry is van dooie bome of bome wat omgeval het. Die stukke hout is gekerf om te pas en is vasgeskroef aan die metaalstruktuur deur 'n span werkers. Die gevolge van kolonialisme op Afrika is sentraal tot die interpretasie van hierdie werk. Die instelling van kapitalisme het gelei tot die kommersialisasie van alles – 'n tradisionele kulture, die natuurlike omgewing en die diere wat daarin woon. Die olifant stel geheue voor en is die grootste soogdier op land. Hulle vergeet nooit nie en simboliseer dus geheue. Hulle het 'n trofee geword en 'n simbool van die mens se uitwerking en oorheersing van die natuur.

(6)

2.3 Kies EEN ander kunswerk (wat nie in hierdie vraestel voor kom nie), deur 'n Suid-Afrikaanse kunstenaar wie se werk Afrika/Inheemse invloede toon. Skryf 'n opstel van ten minste 'n ½ bladsy, waarin jy die werk analiseer en evalueer met betrekking tot bogenoemde invloede.

Verwys na die volgende:

- *Naam van kunstenaar en kunswerk*
- *Toepassing van formele kunselemente*
- *Tema/boodskap*
- *Stemming (gevoel) met betrekking tot Afrika*

Ken punte as volg vir elke werk toe: 3 + 3

(6)
[20]

VRAAG 3**SOSIO-POLITIEKE KUNS – INSLUITEND WEERSTANDSKUNS**

Deur die eeue heen was daar nog altyd 'n sterk verbandskap tussen kuns en politiek. In tye van politieke onrus gebruik kunstenaars hul werk as 'n mondstuk vir hul eie propoganda en sienswyses, of om hul onderdrukking deur diegene aan bewind, bekend te maak.

Bewys die bogenoemde stelling as waar deur FIGUUR 3a, FIGUUR 3b en FIGUUR 3c te analiseer. Skryf 'n opstel van ongeveer een bladsy en verwys na die volgende:

- *Historiese konteks en inhoud*
- *Gebruik van formele kunselemente en komposisie*
- *Materiale en tegnieke*
- *Boodskap/betekenis*

3.1 FIGUUR 3a – Historiese konteks en inhoud

Hierdie skildery vier 'n dag gedurende die 1830 Revolusie in Frankryk, toe mense vir hul vryheid geveg het. Delacroix het die skildery as 'n politieke plakkaat gebruik. Hy was 'n lid van die Nasionale Wag en het homself binne die werk geplaas as die man aan die linkerkant met die (top hat) – keil (naby/onder). Vryheid word voorgestel as 'n majestieuse vrou met 'n vlag en 'n pistool wie die mense lei teen die koning se soldate. Die heldedade van die mense van Parys word voorgestel deur die tonele in die straat, seun met pistool, werker met sy swaard en die geleerde met sy keil.

Maks. 3

- **Kunselemente en komposisie**

In ware romantiese styl word Delacroix se inhoud deur individuele kreatiwiteit, en emosionele drama gedryf. Die komposisie is gebaseer op dramatiese diagonale lyne soos voorgestel deur die vrou wat aanval, in haar hand 'n vlag 'n teenstrydige hoek met die vlagpaal; die seun se postuur en arms wat die pistool vashou; die postuur van die naakfiguur se bene, die hoek waarteen die pistool in die man se hand geplaas is, verteenwoordig die drama en beweging wat plaasvind. Aksie in die onderste helfte van die kunswerk word geskep deur die lyke se figuur in 'n driehoekige komposisie. Ryk blou, rooi en wit kleur van die klere en vlag dra by tot intensiteit en emosie van die werk. Die agtergrond links, word gevul met 'n skare protesteerders. Terwyl die perspektief aan die regterkant volgemaal word deur die rook van kanonne en wolke, dit dra by tot die plofbare atmosfeer.

(4 punte)

Maks. 4

- **Materiaal en Tegniek**

Die kunstenaar het nie swart vir skaduwee gebruik nie, eerder groen en violet. Los kwas hale dra by tot lewendige gevoel van kleur wat terselfde tyd die intensiteit van emosie tydens geveg, die lewe, pyn en dood oordra in sy werk.

Maks. 2

- **Boodskap en betekenis**

Die mens se weerstand teen outoritêre gesag sal altyd oorwin. (Aanvaar enige logiese antwoord.)

Maks. 1

FIGUUR 3b:

Historiese gebeurtenis: Kommentaar gelewer op Amerikaanse militêre optrede in Sentraal Amerika/Vietnam. In *Interrogation III is die absolute* kwesbaarheid van die vrou is sigbaar want sy is geblinddoek en vasgebind. Sy word ondervraag en gemartel deur twee polisiemanne/soldate

Kunselemente: Golub skep sy werk op ongerekte doek soos baniere wat hang.

Lyn: Soortgelyke strukture as die van Cezanne word gebruik om ondervraers se monsteragtige marteling voor te stel.

Vorm: Die ondervraers se vorm is twee dimensioneel, wat 'n gevoel van onmenslikheid skep, asook om hul determinasie om die slagoffer van alle menswaardigheid te stroop voor te stel.

Tekstuur: Sy tegniek is om blootgesteldheid te skep deur lae verf aan te wend en gedeeltelik te stroop met 'n chemiese middel en dan daar oor te krap om 'n growwe tekstuur van die vel te skep wat die hardheid en brutaliteit van die ondervraers vertoon en terselfdertyd die blou kolle en merke van die slagoffer wys.

Kleur: Vaal donker grys en blou pers word gebruik. Die slagoffer se liggaam word uitgebeeld in vaal pers wat 'n gevoel van onheil en 'n bleek toekoms gee.

Spasie: Die agtergrond is 'n vaal ligte pers wat weergalm in die donkerder pers van die slagoffer. Dit skep 'n muur wat voorstel dat daar geen kans van ontsnapping is nie.

Materiaal: Akriel op doek gestroop met chemikalieë en gekrap, verminder die chromatiese effek van die verf en skep 'n vaal en bleek atmosfeer.

Boodskap en betekenis:

Die slagoffer is 'n vrou wat met seksuele voorneme geteister word deur twee geklede mans, terwyl sy kaal sit met haar bene oop. Aangesien sy die enigste vrou in hierdie reeks skilderye is word sy 'n simbool van manlike oppressie (onderdrukking) asook die objek van terrorisme in 'n spesifieke situasie.

FIGUUR 3c –

Historiese konteks en inhoud: Graffiti gedoen in 2005–2007 in Israel en Palestina. Kommentaar word gelewer op die aanhoudende konflik/oorlog tussen die twee lande.

Kunselemente en komposisie: Die man asook die papier om die blomme is in swart geverf en die blomme in kleur.

Materiale en tegnieke: Vooraf gemaakte stensils, spuitverf op muur/doek–graffiti styl

Boodskap of bedoeling: Woede en frustrasie kan waargeneem word in die figuur se postuur. Hy gooi 'n bom maar in die geval blomme. Die blomme verteenwoordig hoop en vreedsame oplossing van die konflik.

Banksy is die skuilnaam van hierdie bekende Britse graffiti kunstenaar. Sy politieke en sosiale kommentaar word op strate, geboue en brûe wêreldwyd uitgestal. In verband met die Israeli-Palestina konflik het hy werke aan die Palestina kant van die grens/muur in 2005 en 2007 geskep. Volgens Banksy verander sy kunswerk Palestina in die wêreld se grootste tronk. In FIGUUR 3c word die petrolbom met 'n bos blomme vervang.

(10)

3.2 Kies TWEE kunswerke wat jy bestudeer het wat 'n sosio-politieke boodskap lewer en skryf 'n opstel (ten minste twee paragrawe van 'n halwe bladsy elk) waarin jy die volgende insluit.

- Name van kunstenaars en kunswerke
- Inhoud/kwessies wat deur kunstenaar angespreek word
- Media en tegnieke
- Toepassing van kunselemente
- Evaluering van sukses met oordrag van boodskap

(10)
[20]

VRAAG 4**KUNS, KUNSVLYT EN GEESTELIKE WERKE HOOFSAAKLIK UIT LANDELIKE SUID-AFRIKA**

Wanneer jy met die term 'Afrika-kunsvlyt' gekonfronteer word begin jy wonder *wat is kuns* en *wat is kunsvlyt*? Daar is verskillende menings in die kunstgemeenskap wat lei tot interessante debattering.

Kunsvlyt verg sekere vaardighede om 'n item te kan skep. Dit beteken meeste 'kuns' is ook kunsvlyt. Beteken dit dan dat kunsvlyt ook 'kuns' is?

Meningsverskille ontstaan as gevolg van die Westerse siening oor kuns in die klassieke sin, soos die verf van portrette. Afrika verfwerke behels die versiering van klip, velle, hout, keramiek, beeldhoustukke en die menslike liggaam.

4.1 *Met verwysing na die bogenoemde stelling, analiseer en interpreteer FIGUUR 4a en FIGUUR 4b deur 'n opstel te skryf van 1 ½ tot 2 bladsye.*

Kies ook EEN ander kunswerk van jou keuse en EEN ander kunsvlyt stuk (van 'n plattelandse area) van jou keuse en verduidelik wanneer iets as kuns geklassifiseer kan word. Verwys na die volgende:

- *Kunselemente*
- *Funksie*
- *Mediums*
- *Tradisionele gebruik*
- *Religieuse en spirituele elemente*
- *Titels*
- *Inhoud*

Punte word as volg toegeken:

- 3 punte vir inleiding wat handel oor jou siening met betrekking tot die vraag
- 16 punte vir insiggewende kommentaar oor die vier kunswerke
- 1 punt vir 'n kort slot (opsomming)

FIGUUR 4A:**Kunselemente:**

Vorm: Die pot neem 'n sferiese vorm aan en is 'n tradisionele Zoeloe/Xhosa pot. Soortgelyke metodes en tegnieke as vir die maak van enige moderne keramiekpote is gebruik om dit te maak. Versameling van klei, prosessering van klei, bewerking (knip), vorm en gevuur. Dus kan dit as kuns gesien word asook kunsvlyt afhangende van persoonlike uitgangspunt.

Kleur: Meeste Zoeloe-potte word swart gemaak nadat dit gevuur is, vir rituele aangesien die voorvadergeeste in donker plekke bly. Met tyd en gebruik kry die pot 'n warm, bruin glans – tipies van die tipe pot. Glassering word nie gedoen nie en is 'n moderne keramiekproses. Dit beteken nie dat die pot nie as kuns beskou kan word nie. As gevolg van die estetiese waarde en die proses wat gevolg word tydens die skepping pas dit in met die definisie van kuns.

Patrone: Verskil van familie tot familie asook landelike omgewing. Daar kan tussen twee versierings onderskei word. Of uitgekerf of klei word bygevoeg. Die Nala familie maak van beide gebruik. Die kennis word van een generasie na die ander oorgedra om die tradisie te laat voortleef maar dis die unieke patrone en versiering wat dit kuns maak.

Funksionaliteit: As 'n pot funksioneer dit net so goed soos enige moderne keramiekpote wat as kuns geklassifiseer word, al kan dit as kunsvlyt geklassifiseer word.

Medium: Alhoewel kuns handel oor kreatiwiteit, is die oordra van vakmanskap van geslag tot geslag dieselfde as wanneer daar 'n aantal van dieselfde moderne kunswerke geproduseer word.

Tradisionele gebruik: Drie grotes. Grootste een '*Imbiza*' vir bier brou; die '*Ukhamba*' vir bediening van kos; '*Umancishana*' om vleis en graan te kook of suurmilk te drink.

Religieuse en spirituele elemente: Na 'n ontmoeting met argeoloog, Len van Schalkwyk, is Nesta beïnvloed deur die gebruik van patroon deur haar voorvaders. Sy het die tradisie aan haar dogters Jabu, Thembi en Zanele oorgedra. Alhoewel die dogters hul eie styl het, het hulle die werke – 'n Zoeloe tradisie. Met Nesta se kleindogters leef die tradisie voort.

Titel: *Ukhamba* – Erdewerk – Ukhamba is die Zoeloe naam vir 'n pot waarin bier voorgesit word.

Inhoud: Om bier te bedien is 'n baie belangrike deel van Zoeloe kultuur. Die kunstenaar wil dit behou.

Aanvaar enige ander logiese bespreking en evaluering.

FIGURE 4B:

FIGUUR 4b is beeldhouwerk wat onder die klas van Westerse beeldhou val. Al is dit van hout gemaak wat tradisioneel in kunsvlyt gebruik word in Afrika gesinne met die maak van Opperwese figure, is die proses en tegniek asook finale produk in lyn met 'kuns' eerder as kunsvlyt.

Kunselemente:

Vorm: Die komposisie is gevlegte figure, die vloei simboliseer 'n vloed. Komposisie is driehoekig en stel slagoffers wat swem na veiligheid voor. Die figure is effens plat en stel die krag waarteen hul veg voor.

Tekstuur: Is relatief glad, om 'n vloeiende atmosfeer rondom die slagoffers te skep.

Spasie: Daar is in die uitwaartse vloei vanaf die klouende figuur skep die illusie van 'n onbeheerbare krag.

Funksionaliteit: 'n Dekoratiewe herinnering van 'n tragiese gebeurtenis. (Picasso se "*Guernica*")

Medium: Maroela-hout. Maklik bekombaar nes marmer vir die Grieke of soos kalksteen maklik bekombaar vir die Egiptenare was.

Tradisionele gebruike:**Religieuse en Spirituele elemente:**

Mabasa sê dat sy deur voorvadergeeste gesê is om klei as medium te los en met hout moes eksperimenteer. Wat meestal deur mans gedoen is, sy oorbrug so die geslagsbeperkinge van haar tyd. Sy vind inspirasie deur haar drome en skep al vir die laaste 25 jaar kuns.

Titel: *The Flood* (Die Vloed) – verwys na die tragiese gebeurtenis wat deur 'n groter gesag as die natuur georkestreer is.

Inhoud: Geïnspireer deur 'n TV uitsending oor die vloed wat KZN en ander dele van SA getref het. Daar word gewys hoe mense en diere probeer om die vloedwaters te ontsnap. 'n Formidabele stryd tussen mens en natuur lyk of dit besig was om plaas te vind.

Aanvaar enige ander logiese bespreking en evaluering.

[20]

VRAAG 5**MULTIMEDIA EN NUWE MEDIA – ALTERNATIEWE, KONTEMPORÊRE EN POPULÊRE KUNSVORMS IN SUID-AFRIKA**

Multimedia kunstenaars maak gebruik van elemente wat spreek tot al vyf die sinne. In klassieke kuns word slegs die sinne van sig geprikkel. As gevolg van Marcel Duchamp en sy "Ready-mades", geniet sig (as 'n sinne) steeds groter belangrikheid in multimediakuns.

- 5.1 *Met verwysing na die bogenoemde stelling en FIGUUR 5a; skryf 'n paragraaf (n halwe bladsy) waarin jy die stelling bespreek.*

Neem die volgende in ag:

- *Die medium wat gebruik is*
- *Die boodskap van die kunswerk*

FIGUUR 5a (Mag FIGUUR 5b sleg as verwysing gebruik)

Kendall Geers *The Terrorist's Apprentice*, 2002. Vuurhoutjie/gevonde voorwerpe. Die kunswerk bestaan uit 'n vuurhoutjie wat in 'n spasie uitgestal word. Geers verwys na 'n stelling deur Winnie Mandela: "We don't have guns – we have doekies, boxes of matches and our "necklaces" with which we will free this country." Die ironie is dat 'n veiligheidsvuurhoutjie uitgestal word maar dit kan eindelose skade aanrig. Die konsep agter die werk is belangriker as die objek self.

(4)

- 5.2 *Ook met verwysing na die bogenoemde stelling, analiseer en bespreek FIGUUR 5b in opstel formaat (ten minste ½ bladsy). Verwys na die volgende:*

- *Toepassing van kunselemente en beginsels*
- *Mediums se relevansie tot konsep*

FIGUUR 5c – Willem Boshoff, *Blind Alphabet* 1990. Hot, staal en aluminium.

Die kunstenaar het diskriminasie beleef as gevolg van sy Afrikaanse aksent. Toe hy by 'n Engelse skool skoolgehou het, het hy 'n lys van moeilike Engelse woorde saamgestel en hy het die woorde in gesprekke met Engelssprekendes gebruik om hul oningeligtheid ten opsigte van hul eie taal te ontbloot. Toe begin hy 'n woordeboek van moeilike woorde saamstel. Met die kunswerk het hy gestreef om blinde mense die kunswerk te laat 'sien' en sodoende iets daaruit te leer. Hierdeur is die blinde in 'n bevoordeelde posisie met die oorhand ten opsigte van die kunswerk. Mense wat kan sien word die 'ongeletterde'. Die kunswerk bestaan uit 338 houtbeelde in staalkaste. Die deksel van elk het 'n aluminium plakker met woorde in Braille op. Blinde mense gebruik Braille om te lees; hulle gebruik hul vingers. Die woorde in Braille is moeilike Engelse woorde met hul betekenis en herkoms. Die beelde binne verteenwoordig die woord op die gedenkplaat .

Aanvaar enige ander interpretasie solank dit 'n logiese interpretasie ondersteun met verwysing na die werk.

(6)

5.3 Skryf 'n opstel van ten minste een bladsy waarin jy TWEE multimedia werke wat jy bestudeer het, herroep, bespreek en vergelyk deur die volgende te verwys:

- Name van werke en kunstenaars
- Media
- Boodskap en/of betekenis
- Deur watter kuns styl is dit beïnvloed
- Voorlegging

'n Werk wat in hierdie vraestel voorkom, mag nie gebruik word nie, maar 'n ander werk deur een van die kunstenaars wat in hierdie vraestel gebruik is toelaatbaar.

(10)
[20]

VRAAG 6

POST-1994-DEMOKRATIESE IDENTITEIT IN SUID-AFRIKA

Post-Apartheid visuele kuns het 'n definitiewe bydra gemaak tot die integrasie en emansipasie van verskillende rasse in Suid-Afrika. Dit het gelei tot 'n geloofwaardige, kontemporêre Suid-Afrika waarin kunstenaars weereens kon fokus op hul eie identiteit.

6.1 Skryf 'n opstel van 'n $\frac{3}{4}$ bladsy en bespreek hoe die kunstenaars van die visuele bronne FIGURE 6a en 6b hul identiteit uitdruk deur hul kunswerke.

Verwys na die volgende:

- Mediums wat gebruik word
- Style en tegnieke
- Kommentaar wat deur die kunstenaars gelewer word
- Watter kunstenaar maak die grootste impak op jou, gee redes vir jou keuse

In FIGUUR 6a:

Kunselemente: Konsepsuele fotografie, Tegniek minder belangrik as inhoud en boodskap

Styl en Tegniek: Gebruik kleurfoto's as medium om idees oor te dra. In Islam is dit verbode om die menslike vorm uit te beeld en daarom is die kunstenaars ook die modelle in hul werk.

Kommentaar deur kunstenaars gelewer: Die kunstenaars bevraagteken hul herkoms as Moslem, Indiërs en Suid-Afrikaners. 'n Soeke na hul plek in 'n multikulturele en multi-religieuse samelewing. Die Vyf Pilare van Islam word uitgebeeld deur die pilare (geloof, gebed, vas, liefdadigheid, pelgrimstog). Dit lyk of daar 'n selfmoordbom-aanvaller in die middel van die toneel is. Kommentaar gelewer op die Westerse siening van Moslems.

Watter een maak die sterkste impak, met redes vir sy / haar keuse?

(8)

In FIGUUR 6b – Wim Botha. *Mieliepap Pieta*, 2004. mieliepap, resin

Kunselemente: Spieëlbeeld voorstelling van die *Pieta* deur Michelangelo met ooreenstemmende dimensies.

Styl en Tegniek: 'n klassieke naturalistiese aanslag wat lyk soos wit marmer wat gebruik is in oorspronklike kunswerk. Mieliemeel en resin word gebruik om beeld te vorm. Soos wat meel gebruik word om ongesuurde brood te maak. Mieliemeel is 'n stapelvoedsel in Afrika en plaas die beeld in 'n Afrika konteks.

Kommentaar deur kunstenaar: Botha se *Pieta* handel oor hartseer en verlies. Dit kommunikeer menslike tragedie. Die jeugdige Madonna in kontras met die lewelose liggaam van Jesus oor haar skoot. Haar oë wat fokus op sy wonde. Mieliemeel is 'n stapelvoedsel vir Suid-Afrika se laer ekonomiese klasse. Botha wys die verhouding tussen stapelkos en geloof. Sy word 'n Afrika Madonna.

Watter kunstenaar maak die grootste impak op jou, gee redes vir jou keuse.

Leerders moet hul keuse verduidelik ten opsigte van werk met grootste impak.

- 6.2 Skryf 'n opstel van ten minste 1½ bladsye waarin jy die werke van enige TWEE kunstenaars wie jy bestudeer het wie se werk hul post-1994 identiteit bevraagteken en reflekteer, bespreek. Verwys na spesifieke kunswerke in jou antwoord, hulle mag nie in hierdie vraestel voor kom nie.

(12)
[20]

VRAAG 7**GESLAGSKWESSIES – MANLIKHEID EN VROULIKHEID**

Vanaf die Renaissance era is die vroulike figuur 'n fokuspunt vir menigte kunstenaars, waarvan die meeste mans is. Mettertyd het vroulike kunstenaars ook op die vroulike figuur begin fokus, maar nie om haar as die stereotipies idee van wat 'n vrou is uit te beeld nie.

7.1 Met verwysing na die bogenoemde stelling en FIGUUR 7a en FIGUUR 7b, skryf 'n opstel van ongeveer 'n $\frac{3}{4}$ bladsy, waarin jy verduidelik en bespreek hoe hierdie kontemporêre vroulike kunstenaars die vroulike vorm voorstel.

Verwys na die volgende:

- *Komposisie*
- *Styl*
- *Formele kunselemente*
- *Hoe geslag bevraagteken/bevestig word*

FIGUUR 7a – Jenny Saville, *Propped*, 1992, olie op doek:

Titel: Die titel *Propped* verwys letterlik na die figuur se postuur soos wat dit op die stoel sit. Die stoel bied ondersteuning en hou die figuur regop al is dit massief, vleesagtig en belaglik.

Komposisie: Die figuur is sentraal geplaas op die doek en is die fokuspunt. Die komposisie fokus op en beklemtoon die liggaam met 'n verkorte vooraansig van die vroulike vorm. Die figuur het 'n klein kop en voete met oorgrote bobene. Dit is bedoel om die kyker te ontstig. Opper kwessies soos skoonheid en verleidelikheid met betrekking tot vroulike vetsug.

Styl: Die kunstenaar verf figure gebaseer op haarself. Die aanwending van verf is soos bloukolle op die groot liggaam.

Formele elemente van kuns:

Lyn en Kleur: Duidelike harde buitelyn van figuur beklemtoon die massiewe sittende kaal vrou teen 'n blou muur met half uitgeveede woorde op.

Vorm: Al is daar 'n direkte vooraansig van die figuur, kontrasteer die bruin saam met gebruik van lig op gesigstrekke en beklemtoon so die drie-dimensionaliteit van die vorm om die vetsug van die figuur te aksentueer.

Hoe geslag bevraagteken/bevestig word: Die werk bevraagteken konvensionele skoonheid. Die figuur poseer op 'n verleidelike manier wat haar meer interessant maak. Skoonheid is sigbaar in ekspressiewe natuur van die werk wat 'n Venus of Willendorf/Moeder Aarde gevoel skep.

(8)

FIGUUR 7b: Mary Sibande. *Red Dogs*, 2015, Installasie.

Gebruik van titel: Vyf rooi honde in die voorgrond van die installasie. Die vroulike figuur lyk of sy hulle beveel om iets/iemand buite sig aan te val. Of sy jaag hulle weg asof hulle haar pla.

Komposisie: Driehoekig. Vroulike figuur is sentraal – fokuspunt. Arms na vore gestrek na die kyker. Vyf honde op die aanval van iets/iemand buite sig. Lyk of hulle vorentoe hardloop. Die vrou beveel hulle om aan te val of sy jaag hulle (die honde) weg.

Styl: Die teatrale kwaliteit van haar werk plaas dit in die klas van fantasie. Haar werk lewer kritiek op die stereotipering van vrouens, veral swart vrouens in ons samelewing. Haar passie vir mode en klere word in haar kuns gesien en lewer kommentaar op status.

Kunselemente:

Vorm en Kleur: Die vroulike figuur wat in die installasie gebruik word is 'n beeld van die kunstenaar self, gemaak met veselglas en silikoon, soos 'n mannekyn. Figuur is pers en honde is rooi in kontras met swart en wit agtergrond. Die gevaarlikheid van die honde (Rottweilers) word beklemtoon met hul rooi kleur – gevaar.

Hoe geslag bevraagteken/bevestig word: Die kunswerk is nie gemaak om 'n gevoel van woede oor te dra nie, ook nie skaamte of vernedering nie. Eerder hoe die verwagte ma (Arm beskermend oor maag) heeltemal beheer uitoefen oor die bloeddorstige honde. Sy het die vermoë om iets te beheer wat mans sou bang hê.

- 7.2 Skryf 'n opstel van ongeveer 1 ½ bladsye oor enige TWEE kunstenaars wat jy bestudeer het wie se werk manlike/vroulike identiteit aanspreek. Noem, beskryf en vergelyk die kunswerke. Sluit jou opstel af met 'n bespreking van die impak van albei werke.

(12)
[20]

VRAAG 8**ARGITEKTUUR IN SUID-AFRIKA**

Die 20^{ste} en 21^{ste} eeu het gesorg vir uitsonderlike baanbrekerswerk in argitektuur. Innoverende ontwerpe, wat ook omgewingsbewus, is word wêreldwyd aangetref.

- 8.1 *Met betrekking tot die bogenoemde stelling, bestudeer die innoverende strukture (elk een relevant tot hul eie tyd) in FIGUUR 8a en FIGUUR 8b. Skryf 'n opstel (1 bladsy) waarin jy die innoverende prestasies van elk een evalueer.*

Sluit jou gedagtes oor die volgende in:

- *Toegepaste elemente van ontwerp*
- *Moontlike invloede en kreatiwiteit*
- *Interessante karakterseienskappe*
- *Doel en effektiewe funksionaliteit*

FIGUUR 8a – KIKS Gebou in Kaapstad, Suid-Afrika.

Groot glasstrukture is geplaas in oop modulêre staalstrukture. Dit skep 'n gevorderde tegnologie "High Tech" indruk en gevoel. Die gebou het 'n drierdieping sirkulasie "ruggraat". Aan die strandfront moes sterk winde en baie geraas in ag geneem word. Wind en Hitte/Koue (Termiese) studies het gewys dat die hangende sonskerms en potplante noodsaaklik sou wees om die weerstoestande te akkommodeer asook 'n eko-vriendelike omgewing skep.

FIGUUR 8b – House Rhino, 2011. Crossways, Oos-Kaap, Suid-Afrika.

'n Omgewingsvriendelike groenhuus, eerste van sy soort in Afrika. Herwinde materiaal is oral gebruik, bv. by die dek, 'n natuurlike rotstui.

As gevolg van insulasie het die huis minder verhitting/verkoeling nodig.

Dis *Hydromedic* – alle reënwater word onmiddellik opgevang en onder die huis gestoor. Dit word dan herwin en hergebruik. Die huis word deur sonpanele, op die dak, van krag voorsien.

(8)

- 8.2 *In 'n opstel van ongeveer 1½ bladsye analiseer TWEE geboue, deur bekende, populêre Suid-Afrikaanse argitekte. Bespreek vorms, materiale en ontwerp wat hierdie geboue in 'n kategorie van uitmuntende impak plaas.*

Die volgende aspekte mag relevant wees:

- *Name van argitekte/besighede en geboue*
- *Spesiale eienskappe*
- *Ligging en plasing*
- *Gebruik van boumateriale, tegnologie en ontwerp*
- *Ekologiese inagneming*
- *Omgewingskwessies*
- *Funksionaliteit*

(12)
[20]

TOTAAL: 100